

ITINERARI D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER LA VALL DE LA MURTA

Curs 23-24

1. NORMES DE RESPECTE A LA NATURA.

La vall de la Murta és un paratge natural d'accés controlat. Per poder gaudir de l'entorn sense danyar-lo, hem de'acomplir les següents normes:

- No transitar per fora de les sendes i camins existents.
- No abandonar deixalles a la natura. Emporta-te-les amb tu dins la motxilla.
- Respecta la vegetació. Mai no arranques fulles o flors, plegales del terra. Pots dibuixar o fotografiar el que t'interesse.
- No faces foc en cap cas. Està prohibit fumar.
- No crides ni interrompes el so de la natura.

2. SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES.

La vall de la Murta és una vall situada al terme municipal d'Alzira. Forma part del Paratge Natural Municipal de la Murta i la Casella.

La vall, entre les serres del Cavall Bernat pel nord i de la Murta pel sud, s'obri cap al nord-oest i està flanquejada per imponents cresteries i cims com el Cavall Bernat (587 metres), la Creu del Cardenal (542 metres) o les Orelles de l'Asse (548 metres) pel nord. La serra de la Murta presenta altures més modestes que no superen els 350 metres sobre el nivell del mar i que la separen de la vall de la Casella amb qui forma una unitat geogràfica ben reconeguda i protegida sota la figura de Paratge Natural Municipal des de l'any 2004.

La Murta es troba sotmesa a un microclima molt favorable, amb temperatures suaus i un elevat grau d'humitat, que li permeten atresorar un gran nombre d'espècies vegetals de valor endèmic. La riquesa de les seues terres també ha afavorit l'assentament agrícola i la seua explotació com testimonia el Monestir de Santa Maria de la Murta (del segle XVI).

La senda comença al costat de la caseta d'informació de l'entrada, en direcció est. A partir d'ací hem de prestar atenció a les parades que fem i ubicar-nos exactament en el recorregut. Es tracta d'una pista plana i fàcil de recórrer on podràs vore la varietat de vegetació que hi ha. Al final del camí trobem el pont de Felip II, punt d'accés i entrada a les runes del Monestir Jerònim de Nostra Senyora de la Murta.

En cada parada hem de respondre les preguntes que hi ha al quadern.

Les explicacions dels professorat ens ajudaran a això, però és millor estar atent a tot el que ens envolta i intentar desxifrar el perquè de les coses.

3. EL RECORREGUT.

El recorregut que s'hi pot fer es molt representatiu, ja que visita els llocs més interessants de paratge al llarg de 2,5 quilòmetres.

S'han plantat espècies representatives de la Vall davant de la caseta del guarda forestal de la Murta.

Als cartells d'identificació veurem el nom comú en valencià, en castellà i un altre en llatí. Aquest últim és el nom que utilitzen els científics per a identificar les diverses espècies en tot el món.

Des de la caseta d'informació iniciem el recorregut per l'ombriu de la serra en direcció est. Després de visitar les zones que millor es conserven d'aquesta zona notarem el canvi de temperatura i vegetació en travessar la segona part del recorregut a la solana.

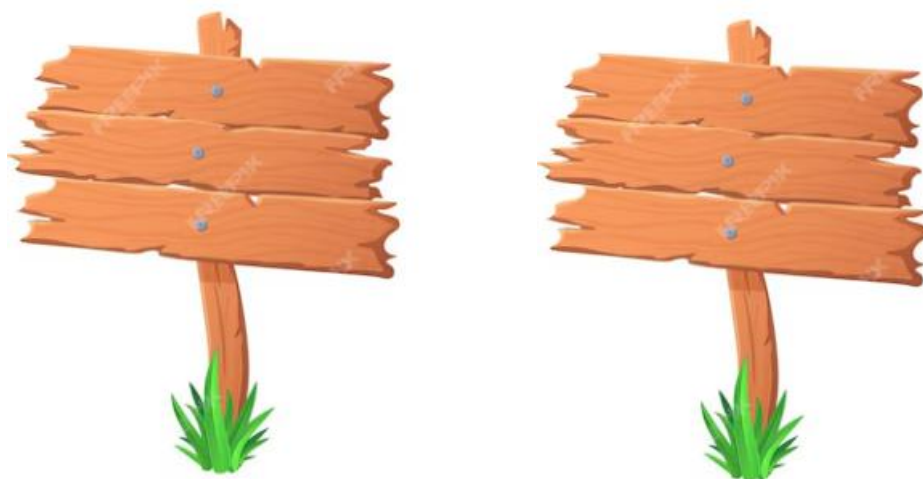
Durant el recorregut farem punts de parada, en els quals s'aborden aspectes de l'ecologia, els costums i la història del lloc.

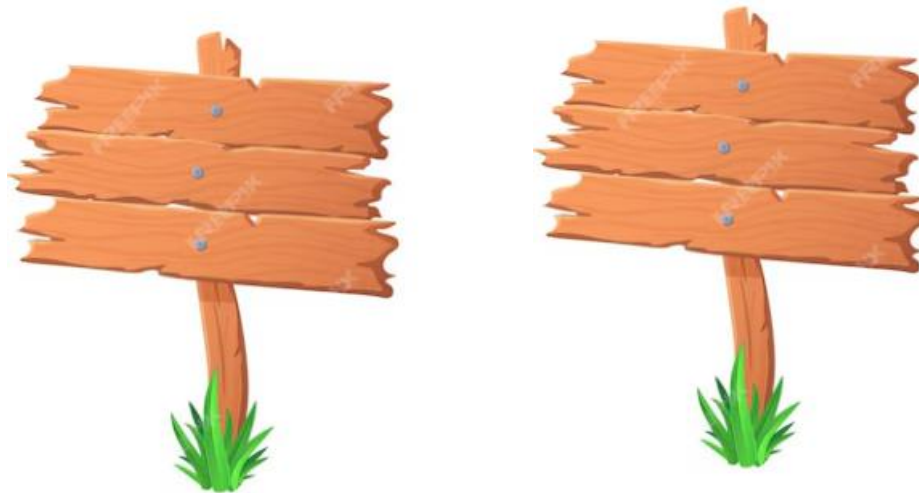
4. QUADERN DE CAMP.

PARADA 1. CASETA D'INFORMACIÓ.

L'ecosistema en que es troba el recorregut és el de matoll mediterrani. Trobem pinades amb freix en flor, arborcers, marfulls a l'ombriu i pins més dispersos amb matoll a la solana.

Copia el cartell corresponent a quatre espècies. Açò t'ajudarà a reconèixer-les durant el recorregut.

PARADA 2. FORN DE CALÇ DE FRAY DOMINGO.

Antic forn on els monjos extreien la calç al calfar la pedra. Posteriorment, va ser utilitzat per artesans del lloc.

Activitat:

Escriu tres usos que se li donava a la cal extreta:

- a. _____
- b. _____
- c. _____

PARADA 3. ENCREUAMENT OMBRIA-SOLANA

En la Murta, fa 150 milions d'anys, només hi havia mar. Fins ací, arribaven materials de rius i barrancs, que van anar acumulant-se durant el juràssic (Era Secundària o Mesozoic).

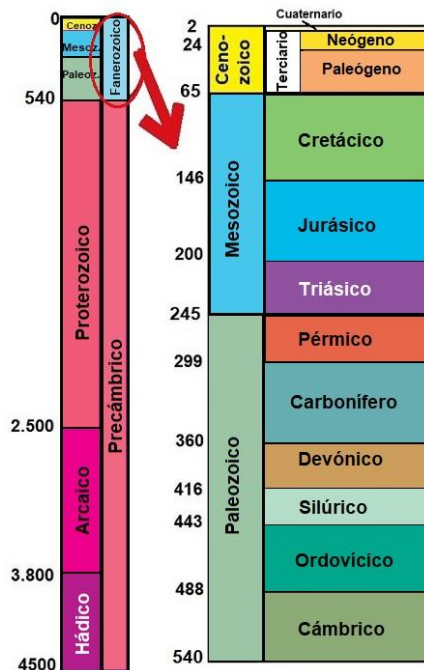
A l'Era Terciària, els sediments dipositats, es van plegar (orogènia Alpina) a causa de la pressió exercida per la placa africana sobre l'euroasiàtica i va aparèixer el sistema Ibèric, al qual pertany la Serra de Corbera.

Aquesta serra presenta gran interès geològic perquè:

- Estructuralment està formada per una successió de Horts i grabens, resultat de les compressions i distensions del moviment alpí.
- Estratigràficament la serra està formada per materials calcaris de l'Era Secundària i el fons de la vall està format per materials quaternaris (arenas, argiles, margues i conglomerats) originats per erosió i arrossegament dels materials més antics.

Activitat:

Sitúa dins de l'escala del temps geològic quan en la murta només hi havia mar i quan va aparèixer la serra de Corbera.

Quins són els materials més antics: els del fons de la vall de la Murta o els dels pics de les serres del Cavall i de la Murta?

PARADA 4. DIRECCIÓ OMBRIA. ORIENTACIÓ DE LA VALL.

L'orientació de la vall de la Murta permet diferenciar dos àrees: l'ombria i la solana, separades pel barranc de la Murta.

La solana es situa cap al sud, mentre que l'ombria ho fa cap al nord. Lògicament les condicions canvien d'una zona a un altra.

Activitat:

Fixan-te en la vegetació que existeix en les dos vessants de la vall de la Murta, podries deduir on està el Nord i el Sud? Raona la resposta.

PARADA 5. EL NEVERO.

Visita al nevero i breu explicació del seu ús.

PARADA 6. PONT DE FELIP II (*Pinus pinea*)

Activitat: edat d'un arbre

Des de quan existeix el bosc de la Murta? Esbrina l'edat dels arbres que et pareguen més vells.

Com esbrinar l'edat que té un arbre sense necessitat de tallar-lo?

Pren una cinta mètrica i a una altura de 1,5 m del sòl mesura el seu perímetre en centímetres. Després ho divideixes per 2,5 que és el ritme anual de crescuda dels arbres, i ja tindràs la seua edat aproximada.

Nom de l'arbre: _____

Perímetre del tronc: _____

Edat aproximada: _____

En molts casos no es complix la regla que t'hem donat. En un bosc de sòl pobre i sec el creixemet és més lent. Als arbres que emmagatzenen molta aigua (xops, eucaliptus) el creixement és doblement ràpid.

PARADA 7. MONESTIR I BASSES.

Explicació breu de la història del Monestir.

Vista vegetació d'ombria. Característiques i espècies més representatives.

Aqüeducte.

Creu del Cardenal.

Activitat:

Com s'anomenava antigament la vall de la Murta? Per què?

Per què el pont que creua el barranc de la Murta es denomina “pont de Felip II”?

PARADA 8. PISTA DE LA SOLANA.

La sequera estival representa un factor limitador en el desenrotllament de les plantes, ja que al estiu, que és quan els dies són més llargs i podria tindre major rendiment la fotosíntesi, escasseja un recurs tan crucial com és l'aigua. La sequera estival també és un factor que afavoreix els incendis i les plantes hauran d'estar preparades per a sobreviure al foc. La vegetació del bosc mediterrani té diverses mesures d'adaptació.

- Fulla estreta per reduir la superfície de transpiració.
- Fulla dura i coriàcia adaptada a la sequera i al rigor del fred de l'hivern.
- Fulla perenne que aprofita la humitat de la tardor.
- Fulla amb coberta cèria que evita la pèrdua d'aigua i reflecteix la llum.
- Fulla ondulada que evita la total exposició solar, reduint el escalfament.
- Fulla blanquinosa (pèls) que reflecteix la llum.
- Planta aromàtica que repel·leix els herbívors.
- Planta amb espines que evita ser menjada pels herbívors.
- Planta piròfita que quan es crema rebrota a l'altura de l'arrel o els seus troncs o les seues llavors resisteixen el foc.
- Arrels extenses i profundes que absorbeixen el màxim d'aigua.
- Fulles d'un verd molt fosc perquè concentren molt la clorofil·la per a obtenir un major rendiment en la fotosíntesi.

Activitat:

Digues al menys tres espècies de solana que tinguen estes mesures d'adaptació:

PARADA 9. PISTA DE LA SOLANA

EL BOSQ ES CREMA!

Al mes de juliol de 1983 i al mes d'agost de 1992 van haver dos grans incendis a la vall de la Murta.

El risc d'incendis es major als mesos d'estiu, perquè el sol està molt eixut. A açò hem d'afegir la combustibilitat dels pins per culpa de la resina que contenen, els alcohols aromàtics dels arbustos i les plantes, que com que són escleròfil·les estan molt eixutes.

El bosc mediterrani és un ecosistema fràgil a causa de la seua baixa productivitat i posseix escàs poder de recuperació després d'un incendi.

En un període de dos anys, en un bosc mediterrani típic, proliferen primer les espècies piròfites (estepes, argelagues, brucs, coscolls...) que prefereixen l'exposició directa al Sol (heliòfiles), i que no tenen la competència d'altres plantes vulnerables al foc.

Després de 15 anys, apareix l'arborç, el llentiscle i el pi blanc, que poden dificultar el creixement de les carrasques.

La garriga i els matolls són espècies poc exigents (creixen en sòls pobres de nutrients després d'un incendi) i que més tard, en una mena de successió, seran desplaçades per altres més evolucionades i exigents (carrasques).

El carrascar és anomenat vegetació climax, ja que han arribat a trobar el seu equilibri amb l'ambient.

Un bosc que pot cremar-se en poques hores, tarda en regenerar-se cinquanta anys, si és una pineda, però més d'un segle si es tracta d'un carrascar.

Activitats:

Indica una causa natural i altra artificial per la qual es pot cremar un bosc:

Quines plantes són les primeres que sorgeixen després de l'incendi?

La vegetació actual de la vall de la Murta ha aconseguit ja el seu climax?

5. HISTÒRIA DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE LA MURTA

Santa Maria de la Murta naix a partir del reagrupament d'algunes ermites disperses per la vall, de les que van arribar a comptar-se fins onze.

La vall de la Murta es va anomenar vall de Miralles o Miracles a causa dels efectes miraculosos que els ermitans obtenien amb les herbes medicinals que hi abunden,

En 1357 l'alzireny Arnau Serra, va donar les terres de la vall de la Murta, de les que era amo, als ermitans que habitaven la vall, a canvi d'oracions per la salvació de la seua ànima.

Els ermitans van professar com a monjos de l'orde de Sant Jeroni i se'ls va concedir un permís per a la creació d'un Monestir que, amb caràcter modest, es va iniciar en 1401.

Fins el segle XIX, l'edifici va ser un important centre cultural i religiós visitat per personatges il·lustres (Sant Vicent Ferrer), pontífexs, cardenals i reis (Felip II).

Amb la desamortització de Mendizabal, el 1821, el monestir passà a mans privades i, poc després, es produí l'expoliació dels seus béns i terres.

En 1989, l'Ajuntament d'Alzira va adquirir la finca forestal i des d'aquell moment la Vall de la Murta és un paratge públic d'accès controlat.

PARTS DEL MONESTIR

Torre dels Coloms (s. XVI i XVII), que és un edifici de marcat aspecte militar pels seus merlets, matacans i arpilleres.

Claustre (s. XV) que és una galeria coberta amb suports que rodeja un pati interior.

L'Església Nova (s. XVI i XVII) amb l'escut de la família Vich, benefactors del monestir.